

Financieel verslag 2016
Stichting Grote Kerk Naarden
Naarden

KOPIE

Inhoud

Jaarverslag van het bestuur	2
Jaarverslag van het bestuur	2
Jaarrekening	11
Balans per 31 december 2016	12
Staat van baten en lasten over 2016	13
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	14
Samenstellingsverklaring van de accountant	24
Samenstellingsverklaring van de accountant	25
Specificatie	

Algemeen

De kosten, gemoeid met de instandhouding van de Grote Kerk kunnen zeer ten dele worden gedekt met subsidie van de Gemeente Naarden. Daarnaast was er sprake van een jaarlijkse bijdrage van de Protestantse Gemeente te Naarden voor het gebruik van de kerk. Deze wijze van verrekenen met de Protestantse Gemeente te Naarden is met ingang van het verslagjaar gewijzigd en wordt in dit jaarverslag toegelicht. Een groot deel van de kosten dient derhalve te worden gefinancierd uit de exploitatie van het kerkgebouw. Zonder een positief exploitatiesaldo zou de instandhouding van het monumentale kerkgebouw derhalve niet mogelijk zijn.

Protestantse Gemeente te Naarden

Het kerkgebouw staat – in overeenstemming met haar oorspronkelijke bestemming – ter beschikking van de Protestantse Gemeente te Naarden voor de zondagse eredienst. Stichting Grote Kerk Naarden ontvangt hiervoor een bedrag aan huur. Daarnaast heeft de Stichting ten behoeve van de instandhouding het vruchtgebruik van een afgezonderd deel van het vermogen van de Kerkelijke Gemeente. Wij zijn de Kerkenraad en Kerkrentmeesters erkentelijk voor de goede samenwerking en hun bereidheid om op enkele zondagen de kerkdiensten elders te houden in verband met belangrijke evenementen, zoals de beurzen.

Exploitatie

Het jaar 2016 laat een uitstekende exploitatie omzet zien. Het aantal ‘evenementen’ dat in de kerk nam toe, hoewel moet worden opgemerkt dat dit mede werd veroorzaakt door het hoge aantal herdenkingsbijeenkomsten. In totaal heeft de kerk ca. 71.796 bezoekers ontvangen, verdeeld over 98 ‘evenementen’ (in 2015: 78.692 verdeeld over 86 ‘evenementen’):

25 concerten en 18 orgelconcerten (in 2015: 26 concerten en 18 orgelconcerten)
18 groepsrondleidingen (in 2015: 16)
19 lezingen/presentaties/overige bijeenkomsten (in 2015: 10)
16 herdenkingsbijeenkomsten (in 2015: 3)
6 huwelijksvoltrekkingen, waarvan 3 burgerlijk huwelijk (in 2015: 3 waarvan 1 burgerlijk huwelijk)
4 diners/recepties/relatieontvangsten (in 2015: 4)
2 beeldregistraties (in 2015: 3)
3 beurzen (in 2015: 2)
3 tentoonstellingen (in 2015: 2)
2 sportevenementen (in 2015: 0)

Concerten

Naast de traditionele uitvoeringen van de Matthäus-Passion door De Nederlandse Bachvereniging, vonden er het gehele jaar verschillende concerten plaats. Een deel daarvan werd verzorgd door de Commissie Orgelconcerten. Op Valentijnsdag vond opnieuw het ‘ligconcert’ Canto Ostinato plaats, uitgevoerd door Sandra en Jeroen van Veen op twee vleugels. Het publiek luisterde op matjes gelegen op de vloer naar dit muziekwerk van Simeon ten Holt. Ook was er ruimte voor jonge musici. Zo werd in november een bijzonder concert gegeven door de leerlingen van de Vrije School te Bussum. Van enkele concerten werd een opname gemaakt.

Orgelconcerten

In 2016 verzorgde de commissie Orgelconcerten 15 orgelconcerten en 3 andersoortige concerten.

Centrale figuur in de organisatie, is onze eigen organist, Wybe Kooijmans. Hij nodigde de gastorganisten uit en bepaalde het jaarthema: Max Reger. In het programmaboekje schreef Wybe Kooijmans een uitvoerige levensbeschrijving van deze componist. Alle gastorganisten werden uitgenodigd om een of meer werken van Reger in hun programma op te nemen.

Wybe Kooijmans had ook als speler een actief aandeel. Volgens de Naarder traditie opende hij het seizoen met een concert op 2de Paasdag. Het Hemelvaartsdagconcert – even traditioneel – was geheel gewijd aan Max Reger. Op 4 augustus speelde hij samen met Olof Vugs het dubbelconcert. Op 1 september speelde hij het orgel-Plus-concert samen met de hoboïst Han Kapaan en ter afsluiting verzorgde hij het verzoekprogramma op 15 september.

Een bijzondere gebeurtenis was een extra orgelconcert op zondag 21 augustus. Yoriko Yuguchi en Hedeyuki Kobayashi, beide als professoren verbonden aan de faculteit muziek van Tokio, deden op hun Europese tournee ook Naarden aan. Zij speelden een programma voor orgel vierhandig, een combinatie die wij nog niet eerder in onze concertreeksen hebben gehoord. Verrassend en hooggewaardeerd.

Beurzen

Het door InterEvent georganiseerde topbeurs, het Kunst & Antiek Weekend, werd dit jaar drukbezocht door kunstminnaars uit binnen- en buitenland. November stond in het teken van de traditionele La Table Sfeerbeurs, welke eveneens goed bezocht werd. Beide beurzen genieten landelijke bekendheid.

Het bruidsmodemerk Modeca koos de Grote Kerk Naarden voor een bijzonder jubileum dat werd gevierd met relaties. In de kerk hebben veel huwelijksvoltrekkingen plaatsgevonden, maar nog nooit waren er zoveel bruiden tegelijkertijd bijeen.

Tentoonstellingen, Toerisme en Rondleidingen

Het Toerismeseizoen opende dit jaar vroeg, op 1 juni, vanwege het ontbreken van het FotoFestival Naarden, dat om het jaar plaatsvindt. De kerk opende elke dag haar deuren voor bezoekers uit binnen- en buitenland.

In juli heeft de stichting de kerk kosteloos beschikbaar gesteld voor de prachtige foto's van Pim Ras. Deze gerenommeerde fotograaf maakte eerder in opdracht van Terre de Hommes een reportage over de kwetsbare jongeren die leven in het gebied van de Olympische stad in Rio de Janeiro, Brazilië. De tentoonstelling "De Andere kant van de Medaille" getiteld, werd door veel bezoekers bekeken en deze maatschappelijke samenwerking verliep tot beider genoegen.

In augustus werd de laatste World Press Photo / Zilveren Camera tentoonstelling gehouden. De World Press Photo tentoonstelling trekt volgend jaar naar het de stad van het hoofdkwartier van Canon, Den Bosch. De tentoonstelling in Naarden trok 2.156 bezoekers. De prijs van het kaartje voor de tentoonstelling bleef gelijk: € 2,50 per persoon boven 12 jaar. De World Press Photo / Zilveren Camera tentoonstelling wordt door Canon Nederland aangeboden. Opbrengsten uit kaartverkoop zijn bestemd voor het onderhoud aan de kerk. Stichting Grote Kerk Naarden is Canon Nederland zeer erkentelijk voor deze culturele en financiële bijdrage.

Tijdens de zomermaanden en naast de bezoekers voor de World Press Photo / Zilveren Camera tentoonstelling, heeft ons Toerisme Team meer dan 1.2735 (2015: 9.570) kerktoeristen ontvangen en rondgeleid. Het team, dat werd aangestuurd door Bureau manager Kiki Hageman, zorgde voor de openstelling van het monument, verkoop van souvenirs en het delen van de kennis over het kerkgebouw. Buiten het seizoen vonden op afspraak groepsrondleidingen plaats.

De kerk werd in 2015 bezocht door veel schoolkinderen die, al dan niet naar aanleiding van het erfgoedkoffer-project, genoten van de uitleg van onze enthousiaste rondleiders en de spannende speurtocht. Ook leerlingen van diverse middelbare scholen uit 't Gooi vonden hun weg naar de kerk. Wij zijn bijzonder dankbaar dat deze scholen ons de kans geven om de nieuwe generatie in aanraking te laten komen met ons erfgoed.

Nacht van Naarden

Nieuwkomer was de “Nacht van Naarden”, een samenwerking tussen de culturele partners van Naarden, die zich gezamenlijk presenteerden in maart. De kerk had het thema “The Power of Love”. In samenwerking met de Protestantse Gemeente te Naarden werd hieraan invulling gegeven. Zo konden ‘John Lennon en Yoko Ono’ in hun bed bezocht worden, voerde het Goois Vocaal Ensemble een gevarieerd programma met liedjes uit 1969 uit en werden bloemen uitgedeeld. De Nacht van Naarden werd een groot succes. Aanjagers Saskia Simons (stadspromotor) en Marlo Reeders (Grote Kerk Naarden) ontvingen voor dit project uit handen van de krant Naarder Nieuws de trofee “Naarder van het Jaar”. De nacht werd door ca. 2.000 mensen, waaronder veel families met kinderen, bezocht en vond op 11 maart plaats.

Rode Loper

In april en december vonden de eerste twee edities van de Rode Loper plaats. Dit nieuwe wandelevenement, dat door de Nierstichting georganiseerd, werd een enorm succes. Honderden wandelaars liepen een wandeltocht van resp. 5, 10 of 20 kilometer met als doel bij te dragen aan een draagbare kunstnier. De wandelaars en hun fans verzamelden zich in de Grote Kerk Naarden, waar het startsein werd gegeven en de finish plaatsvond. In de kerk was van alles te doen en werd extra aandacht gegeven aan de gevolgen van nierziekte voor de patiënten en hun naaste omgeving. Voor de kersteditie werd een samenwerking aangegaan met de Stichting Burgerzin van Naarden: de wandeltocht startte wederom in een ‘rode’ kerk en eindigde op de Kerstmarkt bij de Utrechtse Poort.

Stichting Grote Kerk Naarden hecht aan deze nieuwe samenwerking met de Nierstichting en dacht het team van I Care Promotions in het bijzonder voor de synergie die tussen beide goede doelen is ontstaan.

Beeldregistraties

Als onderdeel van het project ‘All of Bach’ heeft De Nederlandse Bachvereniging twee concerten gefilmd: de Motetten in mei en de Hohe Messe in december. Deze opnamen zijn te zien op de website www.AllofBach.com.

Nieuwsbrief

De digitale nieuwsbrieven van de Grote Kerk Naarden werden maandelijks verzorgd en verzonden door Angela Mast. In de nieuwsbrieven werden voornamelijk concerten en evenementen aangekondigd, maar ook de activiteiten van de Vereniging Vrienden en ledenvoordeel kreeg aandacht in woord en beeld.

In 2016 zijn er in totaal 11.400 nieuwsbrieven verstuurd aan ca. 1.000 abonnees. De nieuwsbrieven worden door 46% van de ontvangers geopend; dat is ver boven het landelijk gemiddelde. Ongeveer een kwart van de lezers is lid van de Vereniging Vrienden van de Grote Kerk Naarden.

Instandhouding:

BRIM 2016

De Stichting Grote Kerk werkt volgens het BRIM-plan van monumentenarchitect Paul van Vliet en de beschikking die door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is gegeven. Er is op 28 augustus 2015 een subsidie verleend van € 243.250 gebaseerd op het Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten 2013. In 2016 is voor het tweede achtereenvolgende jaar gewerkt aan de instandhouding van het gebouw. Daarbij is het BRIM-plan van Paul van Vliet uitgangspunt. In 2016 is ruim 75k aan werkzaamheden verricht.

Verduurzamingsproject

TOCHTPORTALEN

In het kader van het verduurzamingsproject zijn in 2016 de drie tochtportalen gerealiseerd.

LUCHTBEHANDELINGSSYSTEEM

Het luchtbehandelingssysteem functioneert naar behoren. Af en toe nog wat afstemming en regeling met de installateur die onderhoud verricht aan het systeem.

ZONNEPANELEN

In 2016 zijn gesprekken gevoerd met Koninklijke Visio uit Huizen met betrekking tot het kunnen plaatsen van ca. 200 panelen. Tevens is de aanvraag gedaan voor een separate stroomaansluiting voor het terug leveren van de energie. De toegekende SDE+ subsidie gaat in 2017 in werken.

Orgels

In het verslagjaar hebben de werkzaamheden aan de orgels zich beperkt tot regulier onderhoud, uitgevoerd door de firma Adema.

Financieel

De inkomsten van de Stichting Grote Kerk Naarden worden bepaald door de volgende elementen:

- De vergoedingen, die voor het beschikbaar stellen van het monument worden ontvangen
- De subsidies van de overheid voor de instandhouding van het monument
- Bijdragen van particulieren en fondsen, waaronder de Protestantse Gemeente Naarden en de Vereniging Vrienden van de Grote Kerk.

Daarnaast realiseert de stichting nog enige eigen inkomsten, voornamelijk bestaande uit rentebaten over het banksaldo. Van de bronnen van inkomsten is die van de vergoedingen voor het beschikbaar stellen van het monument voor passende evenementen duidelijk in omvang de belangrijkste. Het is dan ook verheugend dat, mede dankzij bijzonder hoge inspanningen van alle vrijwilligers, deze vergoedingen in 2016 een mooie stijging vertoonden t.o.v. het matige vergelijkbare resultaat in het vorige jaar. Met name het aantal herdenkingen, dat in de Grote Kerk plaatsvond in 2016 lag aanzienlijk hoger dan in het voorgaande jaar. De vergoedingen uit hoofde van concerten en beurzen liep echter enigszins terug. Al met al geven de ontvangen vergoedingen van totaal € 433.000 voor het gebruik van het monument aanleiding tot dankbaarheid en tevredenheid.

Een dergelijke dankbaarheid en tevredenheid gold uiteraard ook voor de bijdragen, die wij van de Gemeente Gooise Meren en van het rijk ontvingen. In het geval van de gemeente Gooise Meren betrof het de jaarlijkse subsidie voor de instandhouding van de kerk ad, in 2016, € 42.696 en van het rijk ontvingen wij de eerste tranche van de bijdrage aan de subsidiabele kosten in het kader van het door de RCE goedgekeurde 6-jaren instandhoudingsplan.

Van de Protestantse Gemeente Naarden, de blote eigenaar van het monument, ontvingen wij een laatste bijdrage uit hoofde van het inmiddels beëindigde vruchtgebruik van een hiertoe destijds afgezonderd gedeelte van het kerkelijke vermogen. De bijdrage betrof de bij verkoop gerealiseerde koerswinst op de beleggingen in de betreffende portefeuille.

Bij de donaties en giften viel met name de omvang van de particuliere giften ad € 9.664 op. Uiteraard zijn wij bijzonder dankbaar voor deze financiële steun voor ons werk, maar ook voor de betrokkenheid bij het monument van de gulle gevers, die dat op deze wijze geuit hebben.

Voor het realiseren van voldoende inkomsten ter dekking van de kosten van de instandhouding van het monument zijn grote inspanningen noodzakelijk. Een belangrijk gedeelte daarvan is niet zichtbaar in de financiële jaarrekening, omdat het de onmisbare inzet van talloze vrijwilligers betreft.

Het gedeelte dat wel zichtbaar is in de jaarrekening betreft de kosten van medewerkers, exploitatiekosten van het gebouw en beheer –en administratiekosten. Helaas stegen de kosten met een ongeveer gelijk bedrag als de inkomsten, zodat het exploitatiesaldo min of meer gelijk bleef. Bij deze analyse past echter wel de kanttekening dat er in 2016 een belangrijke stijging is opgetreden in de energiekosten, nadat deze in het voorgaande jaar juist een spectaculaire daling te zien hadden gegeven.

Tenslotte ontvingen wij in 2016 nog een grote, eenmalige bijzondere bate. Dit betrof de restitutie in verband met een correctie met terugwerkende kracht van de premie voor onze brand-opstalverzekering. Deze premiecorrectie was het gevolg van een te hoge waarde, die bij een door de verzekeraar in 2001 uitgevoerde taxatie was vastgesteld en die bij een door ons bestuur in 2016 opgedragen hertaxatie aan het licht was gekomen.

Het is bestendig beleid dat wij voor voorzienbare kosten in de loop der jaren voorzieningen vormen, zodat op het moment dat grote uitgaven noodzakelijk zijn er voldoende middelen beschikbaar zijn om die uitgaven mogelijk te maken. Zo zijn wij er door onze restauratie-architect op geattendeerd dat het leidendak van de kerk in de loop van de komende jaren meer onderhoudskosten zal gaan vergen c.q. aan vervanging toe zal zijn. Daarnaast zullen er (minder omvangrijke) investeringen vereist zijn in geluid, stoelen, orgels e.d. In verband hiermee is ten laste van het exploitatieresultaat over 2016 € 165.000 toegevoegd aan de betreffende voorzieningen.

Begroting 2017

In onze begroting voor 2017 hanteren wij een conservatief uitgangspunt. Wij begroten de subsidie inkomsten uit gemeentelijke subsidie en uit giften op € 47.500 en inkomsten uit overige opbrengsten op € 350.000, lager dan het over 2016 gerealiseerde bedrag waarin een eenmalige bate was verwerkt. Na aftrek van de operationele kosten en de noodzakelijke toevoegingen aan de voorzieningen is een negatief exploitatiesaldo van €12.000 begroot.

Organisatie

In het verslagjaar zijn wijzigingen geweest in de samenstelling van het Bestuur. Ariane Scheffer heeft haar bestuurslidmaatschap neergelegd in verband met persoonlijke omstandigheden. In januari 2017 is de penningmeester, Maarten Reuchlin, afgetreden wegens het verstrijken van zijn statutaire termijn. Wij zijn hem bijzonder dankbaar voor de uitstekende wijze waarop hij gedurende tien jaar de functie van penningmeester heeft vervuld en zijn bijdrage heeft geleverd aan de bloei van de stichting. In zijn plaats is als penningmeester toegetreden Frans Pigeaud. Trude Schermer heeft, eveneens in januari 2017, de plaats van Ariane Scheffer als bestuurslid ingenomen.

De samenstelling van het team op het Bureau is gelijk gebleven. Ook in het afgelopen jaar heeft de Stichting bijzonder veel te danken aan de niet aflatende en enthousiaste inzet van de directeur en haar team, én van alle vrijwilligers voor het werk van de Stichting, wij zijn hen zeer dankbaar.

Bestuur

Daan Asser, voorzitter

Frans Pigeaud, penningmeester

Hélène Keurentjes - van Melle, secretaris

Bob Custers, bouwzaken

Trude Schermer, marketing en communicatie

Directie, medewerkers en vrijwilligers Stichting Grote Kerk Naarden

Marlo Reeders, directeur

Paul de Vos, administrateur

Kiki Hageman, bureaumanager

Angela Mast, producer

Olav Westerink, coördinator tijdens evenementen

Diederik Kahrel, coördinator tijdens evenementen

Anna Vleming, coördinator tijdens evenementen

Anto Bajo

Joop Berkhout

Cees Bitter

Margreet van Gaalen

Dick de Graaf

Rolf van Hes

Frans Kievit

Frank de Meijer

Kees Nap

Henk Oostenrijk

Ineke Posthumus

Joep Van Zutphen

Orgelcommissie

Wybe Kooijmans, organist

Henk Eijlers

Henk Smits

Jan van Tuin

Toerisme (winkel)

Francine Asser

Mieneke Barbas

Lida Bonting

Isa Boodt

Willy Buiter

Wil Cramer

Klasien Hartman

Ans Haverkamp

Annemarie Hoek

Margreet van Gaalen

Yvonne Janssen
Hannie Kadee
Ita Koch
Helma Lintsen
Joop Mars
Hanneke Meurs
Greet Oostenrijk
Danielle Overeijnder
Renée Pekelharing
Henny Pellegrom
Ineke Posthumus
Marietta van Rappard
Anke van Tuin
Els van Vliet
Gerda Voorman
Aleid Wiersum
Jet de Zwaan

Toerisme (rondleiders)

Loes Broer
Toon van Dijk
Willy van Dolder
August Habets
Martin Handelé
Wies Hekking
Diny van Hes
Frans Kievit
Peter Kemper
Steeff Renes
Agaath Schilder
Jan Schimmel
Piet Schroeder
Henk Smits
Jan van Tuin
Bert Wouda
Joep van Zutphen
Henriette van Zwet

Koffieschenkers

Adri Baas
Gré Berkhout
Saskia Bouland
Willy Buiter
Margreet van Gaalen
Ans Haverkamp
Diny van Hes
Hannie Kadee
Frans Kievit
Joop Mars
Margrethe Meijst
Marjan Nap
Henk Oostenrijk
Greet Oostenrijk
Henny Pellegrom
Ineke Posthumus
Mieneke Rijs
Anda Roosjen
Petra Visser
Gerda Voorman

Joep van Zutphen
Nel Zuurveen

Vereniging Vrienden van de Grote Kerk Naarden

Bestuur

Diederik Bonnerman, voorzitter
Joke Witsen Elias-Hylkema, secretaris
Ed Aschermann, penningmeester
Robbert Belle
Willem Eeghen

Christien van Oostveen-van Os, vrijwilliger

Balans per 31 december 2016

(na voorgestelde resultaatbestemming)

Activa	Ref.	31 december 2016		31 december 2015	
		€	€	€	€
<i>Vaste activa</i>					
Materiële vaste activa	4.				
Bedrijfsmiddelen			9.283		8.498
<i>Vlottende activa</i>					
Vorderingen	5.				
Debiteuren	6.	32.677		49.527	
Overige vorderingen en overlopende activa	7.	<u>5.464</u>		<u>33.085</u>	
			38.141		82.612
Liquide middelen	8.		1.343.237		1.177.556
			<u>1.390.661</u>		<u>1.268.666</u>
Passiva					
Kapitaal					
Gebonden reserve	9.	12.181		8.498	
Algemene reserve	10.	<u>108.167</u>		<u>87.569</u>	
			120.348		96.067
Voorzieningen					
Voorzieningen	11.		1.157.277		1.104.055
Kortlopende schulden	12.				
Crediteuren		37.128		23.575	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	13.	11.567		20.364	
Pensioenpremies		2.381		2.511	
Overige schulden en overlopende passiva	14.	<u>61.960</u>		<u>22.094</u>	
			113.036		68.544
			<u>1.390.661</u>		<u>1.268.666</u>

Staat van baten en lasten over 2016

		Exploitatie 2016	Exploitatie 2015
	Ref.	€	€
Baten			
Subsidies	16.	42.696	42.421
Donaties en giften	17.	27.833	33.158
Rentebaten	18.	7.589	11.601
Overige opbrengsten	19.	<u>433.019</u>	<u>350.533</u>
Som der baten		<u>511.137</u>	<u>437.713</u>
Lasten			
Personeelskosten	20.	164.585	148.926
Afschrijvingen materiële vaste activa		3.568	3.131
Overige personeelskosten	21.	19.009	18.339
Exploitatie gebouw en inventaris	22.	117.502	111.493
Beheer- en administratiekosten	23.	49.755	37.373
Bankkosten		604	505
Dotatie onderhoudsfonds		<u>131.833</u>	<u>106.463</u>
Som der lasten		<u>486.856</u>	<u>426.230</u>
Saldo		<u>24.281</u>	<u>11.483</u>
Bestemming saldo			
		Exploitatie 2016	Exploitatie 2015
		€	€
Dotatie gebonden reserve		<u>3.683</u>	<u>(1.381)</u>
Restant dotatie algemene reserve		<u>20.598</u>	<u>12.864</u>
Saldo		<u>24.281</u>	<u>11.483</u>

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1. Activiteiten

De doelstelling van de Stichting is tweeledig: de instandhouding van de monumentale Grote Kerk te Naarden en het toegankelijk houden van de Grote Kerk als centrum op godsdienstig, maatschappelijk en cultureel gebied.

1.2. Vestigingsadres

Stichting Grote Kerk Naarden is feitelijk gevestigd op St. Annastraat 5, 1411 PE te Naarden en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41194470.

1.3. Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het bestuur van Stichting Grote Kerk Naarden zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat het bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor kleine Organisaties-zonder-winststreven, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten en kostprijzen.

Activa en passiva (met uitzondering van het eigen vermogen) worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de winst-en-verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

2.2. Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3. Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de desbetreffende paragraaf.

2.4. *Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa*

De stichting beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzondere-waardeverminderingsverlies wordt direct als een last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van de kasstroom genererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een marktconforme disconteringsvoet wordt gehanteerd.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

2.5. *Vorderingen*

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

2.6. *Liquide middelen*

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

2.7. *Voorzieningen*

2.7.1. *Algemeen*

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

2.7.2. *Overige voorzieningen*

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

2.8. *Kortlopende schulden*

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekeninghoudend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

2.9. Leasing

2.9.1. Operationele leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1. Algemeen

Het resultaat (saldo) wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met de aan een periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen, dan wel betaald.

3.2. Subsidies

Subsidies, niet zijnde investeringssubsidies, worden in het resultaat van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen en waarin de opbrengsten zijn gederfd dan wel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

3.3. Donaties en giften

Bijdragen van sponsors worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft.

3.4. Rentebaten

Rentebaten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa.

3.5. Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.6. Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

3.6.1. Pensioenen

Stichting Grote Kerk Naarden heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en betaalt Stichting Grote Kerk Naarden verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

3.7. Afschrijvingen materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

4. **Materiële vaste activa**

De mutaties in de materiële vaste activa worden als volgt weergegeven:

	Bedrijfs- middelen
	€
Stand per 1 januari 2016	
Verkrijgingsprijzen	17.111
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	<u>(8.613)</u>
Boekwaarden	<u>8.498</u>

Mutaties

Investeringsprijzen	4.353
Afschrijvingen materiële vaste activa	<u>(3.568)</u>
Saldo	<u>785</u>

Stand per 31 december 2016

Verkrijgingsprijzen	21.464
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	<u>(12.181)</u>
Boekwaarden	<u>9.283</u>
Afschrijvingspercentage	<u>20</u>

5. **Vorderingen**

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar, tenzij anders vermeld. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

6. **Debiteuren**

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Debiteuren	<u>32.677</u>	<u>49.527</u>

Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

7. **Overige vorderingen en overlopende activa**

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Rente	5.302	8.280
Subsidies	0	24.647
Overige overlopende activa	<u>162</u>	<u>158</u>
	<u>5.464</u>	<u>33.085</u>

8. *Liquide middelen*

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
	€	€
ABN-AMRO Bank N.V. (spaarrekening)	1.222.138	1.126.566
ABN-AMRO Bank N.V.	120.824	50.843
Kas	<u>275</u>	<u>147</u>
	<u>1.343.237</u>	<u>1.177.556</u>

De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking.

9. *Gebonden reserve*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	8.498	9.879
Dotatie	<u>3.683</u>	<u>0</u>
	12.181	9.879
Onttrekking	<u>0</u>	<u>(1.381)</u>
Stand per 31 december	<u>12.181</u>	<u>8.498</u>

De gebonden reserve geeft het beslag op het eigen vermogen weer van de post materiële vaste activa ten behoeve van investeringen in de toekomst.

10. *Algemene reserve*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	87.569	74.705
Saldo	<u>24.281</u>	<u>11.483</u>
	111.850	86.188
Mutatie gebonden reserve	<u>(3.683)</u>	<u>1.381</u>
Stand per 31 december	<u>108.167</u>	<u>87.569</u>

Vooruitlopend op de vaststelling van de jaarrekening door het bestuur is het resultaat over 2016 toegevoegd aan de algemene reserve.

11. Voorzieningen

Hieronder volgt een specificatie van de onder de voorzieningen opgenomen post overige voorzieningen:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
	€	€
Voorziening instandhoudingsfonds	1.091.311	971.137
Voorziening BRIM	15.230	0
Voorziening verduurzamingsproject	<u>50.736</u>	<u>132.918</u>
	<u>1.157.277</u>	<u>1.104.055</u>

11.1. Voorziening instandhoudingsfonds

	<u>2016</u>
	€
Stand per 1 januari	971.137
Dotatie 2016	<u>145.000</u>
	1.116.137
Onttrekking 2016	<u>(24.826)</u>
Stand per 31 december	<u>1.091.311</u>

De voorziening instandhoudingsfonds heeft betrekking op het in stand houden van het monument.

11.2. Voorziening BRIM

	<u>2016</u>
	€
Stand per 1 januari	0
Dotatie 2016	36.490
Onttrekking 2016	<u>(21.260)</u>
Stand per 31 december	<u>15.230</u>

De voorziening Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten betreft een ontvangen bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van periodieke onderhoudskosten.

11.3. Voorziening verduurzamingsproject

	<u>2016</u>
	€
Stand per 1 januari	132.918
Dotatie 2016	<u>61.585</u>
	194.503
Vrijval 2016	(61.585)
Onttrekking 2016	(74.711)
Onttrekking 2016 10% overhead	<u>(7.471)</u>
Stand per 31 december	<u>50.736</u>

De voorziening betreft een verduurzamingsproject dat mede door een gift van de Bankgiro Loterij mogelijk wordt gemaakt. Het project moet leiden tot een nieuw luchtbehandelingssysteem en een gebouw beheerssysteem, nieuwe tochtportalen en duurzame verlichting.

12. Kortlopende schulden

Alle kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de kortlopende schulden.

13. Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
	€	€
Omzetbelasting	3.951	13.104
Loonheffing	<u>7.616</u>	<u>7.260</u>
	<u>11.567</u>	<u>20.364</u>

14. Overige schulden en overlopende passiva

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
	€	€
Nog te betalen bedragen	17.790	1.838
Vooruitontvangen huur	11.625	12.375
Reservering vakantiegeld	5.281	4.757
Overlopende passiva	<u>27.264</u>	<u>3.124</u>
	<u>61.960</u>	<u>22.094</u>

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

15.1. Huurverplichting

De jaarlijkse huurverplichting van het pand bedraagt EUR 12.000. Dit betreft huur van het pand waarin de organisatie is gehuisvest en niet het kerkgebouw zelf.

16. Subsidies

	<u>Exploitatie 2016</u>	<u>Exploitatie 2015</u>
	€	€
Gemeente Naarden	<u>42.696</u>	<u>42.421</u>

17. Donaties en giften

	<u>Exploitatie 2016</u>	<u>Exploitatie 2015</u>
	€	€
Protestantse Gemeente Naarden	16.616	19.697
Particuliere giften	9.664	2.530
Zuiltje	1.100	1.620
Stiltecentrum	453	616
Vereniging Vrienden Grote Kerk	0	6.920
Gemeente Naarden	0	1.000
Koninklijk Oudheidkundig Genootschap	0	825
Bylandt	0	825
Prins Bernhard Cultuur Fonds	<u>0</u>	<u>(875)</u>
	<u>27.833</u>	<u>33.158</u>

18. Rentebaten

	<i>Exploitatie</i> 2016	<i>Exploitatie</i> 2015
	€	€
Rentebaten	7.589	11.601

19. Overige opbrengsten

	<i>Exploitatie</i> 2016	<i>Exploitatie</i> 2015
	€	€
Concerten	194.489	207.792
Huwelijken en herdenkingen	80.366	10.447
Beurzen	64.973	98.277
Lezingen en presentaties	30.992	0
Huur Protestantse Gemeente te Naarden	30.000	18.151
Diners en recepties	7.358	8.078
Verkopen kerkwinkel	3.195	3.298
Entreegeld en rondleidingen	1.329	1.101
Diversen	20.317	3.389
	433.019	350.533

20. Personeelskosten

	<i>Exploitatie</i> 2016	<i>Exploitatie</i> 2015
	€	€
Lonen en salarissen	137.708	117.081
Sociale lasten	21.038	20.142
Pensioenlasten	13.310	12.949
	172.056	150.172
10% ten laste van voorzieningen	(7.471)	(1.246)
	164.585	148.926

21. Overige personeelskosten

	<i>Exploitatie</i> 2016	<i>Exploitatie</i> 2015
	€	€
Overige personeelskosten	19.009	18.339

22. Exploitatie gebouw en inventaris

	Exploitatie 2016	Exploitatie 2015
	€	€
Energiekosten	38.207	14.502
Inkoop podium	21.989	24.189
Verzekeringen	(32.403)	16.711
Schoonmaakkosten	16.608	12.579
Klein onderhoud	27.304	8.657
Huur meubilair	8.631	9.210
Inkoop muziek	7.787	0
Verkeersregelaars	7.492	5.769
Overige exploitatiekosten	21.887	19.876
	<u>117.502</u>	<u>111.493</u>

De fluctuatie in de verzekeringen wordt veroorzaakt doordat in 2016 een restitutie van teveel betaalde premies over de afgelopen jaren is ontvangen.

23. Beheer- en administratiekosten

	Exploitatie 2016	Exploitatie 2015
	€	€
Doorberekende kosten St. Annastraat	12.000	10.200
Correctie BTW	10.991	9.545
Accountants en adviseurs	10.042	4.054
Kantoorbenodigdheden	2.012	3.444
Reclame- en advertentiekosten	5.313	3.257
Porti	25	1.441
Overige kantoorkosten	9.372	5.432
	<u>49.755</u>	<u>37.373</u>

24. Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2016 waren gemiddeld 2,4 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2015: 2,5). Hiervan zijn er 0 werkzaam in het buitenland (2015: 0).

25. Bestuurders en toezichthouders

Er is geen sprake van bezoldiging van bestuurders.

Naarden,
Stichting Grote Kerk Naarden

Het bestuur,

Daan Asser

Hélène Keurentjes- van Melle

Bob Custers

Frans Pigeaud

De directie:

Marlo Reeders

Samenstellingsverklaring van de accountant

Samenstellingsverklaring van de accountant

Aan: het bestuur van Stichting Grote Kerk Naarden

De jaarrekening van Stichting Grote Kerk Naarden te Naarden is door ons samengesteld op basis van de van u gekregen informatie. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2016 en de staat van baten en lasten over 2016 met de daarbij horende toelichting. In deze toelichtingen is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Deze samenstellingsopdracht is door ons uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, "Samenstellingsopdrachten". Op grond van deze standaard wordt van ons verwacht dat wij u ondersteunen bij het opstellen en presenteren van de jaarrekening in overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties-zonder-winststreven'. Wij hebben daarbij onze deskundigheid op het gebied van administratieve verwerking en financiële verslaggeving toegepast.

Bij een samenstellingsopdracht bent u er verantwoordelijk voor dat de informatie klopt en dat u ons alle relevante informatie aanlevert. Wij hebben onze werkzaamheden, in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving, dan ook uitgevoerd vanuit de veronderstelling dat u aan deze verantwoordelijkheid heeft voldaan. Als slotstuk van onze werkzaamheden hebben wij door het lezen van de jaarrekening globaal nagegaan dat het beeld van de jaarrekening overeenkwam met onze kennis van Stichting Grote Kerk Naarden. Wij hebben geen controle- of beoordelingswerkzaamheden uitgevoerd die ons in staat stellen om een oordeel te geven of een conclusie te trekken met betrekking tot de getrouwheid van de jaarrekening.

Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben wij ons gehouden aan de voor ons geldende relevante ethische voorschriften in de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA). U en andere gebruikers van deze jaarrekening mogen er dan ook vanuit gaan dat wij de opdracht professioneel, vakbekwaam en zorgvuldig, integer en objectief hebben uitgevoerd en dat wij vertrouwelijk omgaan met de door u verstrekte gegevens.

Utrecht, 15 september 2017
PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V.

Origineel getekend door: drs. R.M.J. Kraan RA

*PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V., Newtonlaan 205, 3584 BH Utrecht, Postbus 85096,
3508 AB Utrecht
T: 088 792 00 30, F: 088 792 94 87, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.